

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

Legal horizons

ВИПУСК 21 (34)

Суми – 2020

DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2020.i21.p101>

ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

*Марина Сергіївна Уткіна,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3801-3742>*

У статті автором досліджено питання кримінальної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності як в Україні, так і приклади зарубіжних країн (Федеративна Республіка Німеччина, Французька Республіка, Сполучені Штати Америки, Швейцарська Конфедерація).

Автором були визначені основні міжнародні акти, які закріплюють базисні міжнародні стандарти захисту прав інтелектуальної власності. Було визначено, що стаття 61 розділу 5 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, або ж Угоди TRIPS, закріплює положення щодо кримінальних процедур.

Автором було проаналізовано положення чинного кримінального законодавства України, відповідно до якого настання кримінальної відповідальності можливе у разі порушення майнових прав власників, не беручи до уваги особисті немайнові права.

У статті також зазначено, що у відповідності до положень статей Кримінального кодексу України, особливістю вітчизняного кримінального законодавства щодо порушення права інтелектуальної власності є те, що такий вид відповідальності може наступати лише у випадку заподіяння володільцю прав матеріальної шкоду у значному, великому або особливо великому розмірах.

Щодо інституту промислової власності, то у Кримінальному кодексі України міститься положення щодо настання відповідальності за незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка чи сорту рослин, у випадку, якщо матеріальна шкода завдана, як і було зазначено раніше, у значному, великому або особливо великому розмірах.

Автором було визначено, що нагальності вирішення потребує питання щодо розширення правової охорони на нові технології, які постійно виникають. Оскільки разом із цим, змінюється і характер порушень, і сам процес. Зважаючи на це, перед системою охорони інтелектуальної власності стає серйозний виклик. У свою чергу, процес захисту та охорони об'єктів інтелектуальної власності, можливо підвисити за рахунок наявності адекватної та ефективної системи державного механізму попередження та припинення правопорушень. Також це можливо досягти шляхом спрощення процесу доказування здійснення порушення у сфері інтелектуальної власності, а таким чином і процедури притягнення винуватця до відповідальності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, злочин, кардшейрінг, кримінальна відповідальність, порушення.

Utkina M.S. On the Issue of Criminal Liability for Violations of Intellectual Property Rights. The issues of criminal liability for violations of intellectual property rights in Ukraine as well as examples of foreign countries (Federal Republic of Germany, French Republic, United States of America, Swiss Confederation) were analyzed.

The author has identified major international instruments that set out basic international standards for the protection of intellectual property rights. It has been determined that Article 61, Section 5, of the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, or the TRIPS Agreement, lays down provisions on criminal proceedings.

The author analyzed the provisions of the current criminal legislation of Ukraine, according to which the occurrence of criminal liability is possible in case of violation of property rights of owners, without taking into account personal non-property rights.

The article also states that, in accordance with the provisions of the articles of the Criminal Code of Ukraine, a peculiarity of domestic criminal legislation on infringement of intellectual property rights is that this type of liability can occur only if the owner of the rights of property damage in a large, large or especially large size.

With regard to the Institute of Industrial Property, the Criminal Code of Ukraine provides for liability for the unlawful use of an invention, utility model, industrial design or variety of plants, if the material damage was done, as previously stated, in a significant, large or particularly large sizes.

The author has determined that the urgency of the solution requires the issue of extending legal protection to new and emerging technologies. As with this, the nature of the violations and the process itself change. Against this background, there is a serious challenge to the intellectual property system. In turn, the process of protection and protection of intellectual property may be enhanced by having an adequate and effective system of state mechanism for preventing and ending offenses. It can also be achieved by simplifying the process of proving infringement in the field of intellectual property, and thus the procedure for bringing the perpetrator to justice.

Keywords: intellectual property, crime, cardsharing, criminal liability, violation.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогоднішній день активний розвиток новітніх технологій та цифрового середовища зумовлюють необхідність у чіткому та якісному правовому регулюванні права інтелектуальної власності. Зважаючи на це, законодавчі акти України щодо інтелектуальної власності гарантують найбільш доцільний та належний спосіб захисту та охорони прав інтелектуальної власності. В контексті того, що системі правової охорони права інтелектуальної власності властиві певні недоліки, неузгодженості та прогалини, актуалізується кримінально-правовий спосіб захисту права інтелектуальної власності. Слід виокремити, що питання кримінальної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності також постає актуальним у зв'язку із постійним та активним процесом розвитку «ринку» об'єктів інтелектуальної власності, що, у свою чергу, зумовлює можливість збільшення кількості порушень. Аналізуючи доктринальні положення, нормативно-правові акти, слід констатувати, що одним із найбільш основоположних способів захисту права інтелектуальної власності є кримінально-правовий. У зв'язку із цим актуальності набирає вивчення питання щодо кримінальної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо кримінальної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності безпосередньо чи опосередковано було предметом досліджень представників наукової спільноти. Зокрема, слід виокремити наукові доробки таких дослідників як: С. Бородін, В. Валле, М. Мельник,

А. Кирилук, Ю. Кульчинська, І. Редько, О. Самойленко та інші.

Метою статті є аналіз та дослідження питань притягнення до кримінальної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, зокрема в контексті різних інститутів (авторського права та суміжних прав, права промислової власності та специфічних (нетрадиційних) об'єктів інтелектуальної власності).

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи законодавчі акти зарубіжних країн, слід констатувати наявність положень щодо кримінальної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності. Така ситуація не є дивною. Це зумовлено тим фактом, що стаття 61 розділу 5 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, або ж Угоди TRIPS, закріплює положення щодо кримінальних процедур. Зокрема, країни-члени Світової організації торгівлі (World Trade Organization) мають забезпечити, щоб кримінальні процедури та покарання застосовувалися принаймні у випадках навмисного підроблення торгового знаку або піратського копіювання в комерційних масштабах [1]. Також розглядаючи міжнародні стандарти захисту прав інтелектуальної власності, слід наголосити, що Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів та Всесвітня конвенція про авторське право є документами, які визначають міжнародний режим об'єктів авторського права і суміжних прав. Щодо правового регулювання охорони промислової власності, то воно відбувається в рамках таких угод як: Паризька конвенція про охорону промислової власності, Мадридська угоди про міжнародну

реєстрацію знаків, Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових знаків та ін.

Таким чином, країни, які входять до складу СОТ, повинні відобразити дане положення у вітчизняних законодавчих актах і передбачити кримінальну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності. Проте, необхідно виділити Французьку Республіку, оскільки у даній країні є чинним Кодекс інтелектуальної власності. Саме він закріплює цивільно-правові, кримінально-правові та кримінально-процесуальні норми щодо охорони результатів інтелектуальної діяльності.

Кримінальний кодекс України, у свою чергу, містить наступні статті щодо притягнення до кримінальної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності: ст. 176 «Порушення авторського права і суміжних прав»; ст. 177 «Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію»; ст. 203-1 «Незаконний обіг дисків для лазерних системи зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва»; ст. 216 «Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок»; ст. 229 «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару»; ст. 231 «Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або таємницю»; 232 «Розголошення комерційної або банківської таємниці» та ст. 232-1 «Незаконне використання інсайдерської інформації» [2]. У положеннях цих статей закріплені питання щодо притягнення до кримінальної відповідальності особи, яка винна у порушенні права інтелектуальної власності.

Проте, спеціальні Закони України містять та регламентують засади охорони окремих об'єктів права інтелектуальної власності. Зокрема, до них слід віднести такі Закони як: «Про авторське право та суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки» та інші.

В цілому, аналізуючи питання щодо порушення прав інтелектуальної власності, то слід зазначити, що такі порушення, у першу чергу, направлені проти особи, яка є володільцем прав на той чи інший об'єкт інтелектуальної власності та володіє, користується і розпоряджається ними. У цілому, підставою притягнення до кримінальної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності виступає наявність складу злочину у суспільно небезпечному діянні, що скоїла певна особа. Таким чином, задля

притягнення до кримінальної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, необхідно, щоб такому порушенню була притаманна сукупність як об'єктивних, так і суб'єктивних ознак, які виокремлюють саме даний злочин від інших. Зокрема, до елементів складу злочину відносяться об'єкт та об'єктивна сторона, а також суб'єкт і суб'єктивна сторона.

Необхідно також наголосити на тому, що у відповідності до положень статей, які були перераховані вище, особливістю вітчизняного кримінального законодавства щодо порушення права інтелектуальної власності є те, що такий вид відповідальності може наступати лише у випадку заподіяння володільцю прав матеріальної шкоду у значному, великому або особливо великому розмірах.

Аналізуючи законодавство щодо кримінальної відповідальності за порушення прав на об'єкти авторського права та суміжних прав, слід зазначити наступне. Положення чинного кримінального законодавства України визначає настання кримінальної відповідальності у разі порушення майнових прав власників, не беручи до уваги особисті немайнові права.

Щодо інституту промислової власності, то у Кримінальному кодексі України міститься положення щодо настання відповідальності за незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка чи сорту рослин, у випадку, якщо матеріальна шкода завдана, як і було зазначено раніше, у значному, великому або особливо великому розмірах.

Потребує уваги також і питання щодо санкцій у разі притягнення до кримінальної відповідальності. Так, у разі настання кримінальної відповідальності за статтею 176 «Порушення авторського права і суміжних прав», винна особа карається штрафом, або виправними роботами, або позбавленням волі. У той же час, законодавство Федеративної Республіки Німеччини, а саме – закон «Про авторські права» встановлює, що за несанкціоноване використання творів, захищених авторськими та суміжними правами, винна особа буде позбавлена волі на строк до 3 років або штраф. Закон «Про авторське право і суміжні права» Швейцарської Конфедерації містить наступне положення: порушення авторських та суміжних прав передбачає санкції у вигляді позбавлення волі на строк до 1 року або штраф, у разі якщо порушення вчинене без комерційної мети.

Таким чином, склад злочинів у сфері інтелектуальної власності і як наслідок – кримінальні санкції відповідно до злочинів регламентуються кримінальними кодексами кожної країни. Проте, обсяг прав, що належать

правовласникам щодо конкретного об'єкта права інтелектуальної власності, певний перелік дій внаслідок вчинення яких особа може бути притягнена до кримінальної відповідальності також визначаються спеціальними законами на рівні кожної країни. Необхідно зазначити, що кримінальні провадження щодо порушення прав інтелектуальної власності, наприклад, у Сполучених Штатах Америки порушується федеральним урядом або штатом для притягнення до кримінальної відповідальності за порушення кримінального законодавства. Що стосується Федеративної Республіки Німеччина, то велика кількість порушень прав у сфері інтелектуальної власності врегульовується відповідно до цивільного законодавства. Як зазначає А. Паршикова [3], правопорушення є кримінальним злочином, якщо воно вчинене з умислом. Проте на практиці, якщо правопорушення не зачіпає державні інтереси, то справа, як правило, розглядається відповідно до процедури приватного обвинувачення.

Проте, необхідно згадати також і Закон України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» [4]. Саме у зв'язку із прийняттям даного

закону, ч. 1 ст. 176 Кримінального кодексу України була викладена дещо в іншій редакції, оскільки з'явилися абсолютно нові поняття як «камкординг», «кардшейрінг», а також знайоме «піратство».

Висновки. Зважаючи на вищепроаналізоване, потрібно зробити висновок, що на даний час все більше нагальності вирішення потребує питання щодо розширення правової охорони на нові технології, які постійно виникають. Оскільки разом із цим, змінюється і характер порушень, і сам процес. Зважаючи на це, перед системою охорони інтелектуальної власності дійсно стає серйозний виклик.

Необхідно наголосити на тому, що процес захисту та охорони об'єктів інтелектуальної власності, можливо підвисити за рахунок наявності адекватної та ефективної системи державного механізму попередження та припинення правопорушень. Також це можливо досягти шляхом спрощення процесу доказування здійснення порушення у сфері інтелектуальної власності, а таким чином і процедури притягнення винуватця до відповідальності.

Література:

1. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15. 04. 1994 р. Відомості Верховної Ради України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018/ed20051206.
2. Кримінальний кодекс України від 05. 04. 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1475>.
3. А. Паршикова. Кримінально-правова охорона та захист прав інтелектуальної власності (досвід Сполучених Штатів Америки, Сполученого Королівства Великої Британії, Федеративної Республіки Німеччини та Швейцарської Конфедерації). URL : https://www.mdoffice.com.ua/pdf/29443_1805081157.pdf
4. Про державну підтримку кінематографії в Україні : Закон України від 23. 03. 2017 р. № 1977-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-19>.